

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
ВСЕУКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ МЕТОДИЧНИХ
ОБ'ЄДНАНЬ ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВСП «РІВНЕНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУВГП»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

НОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР З ОГЛЯДУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ
ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВСП «РІВНЕНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУВГП»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

НОВИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР З ОГЛЯДУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю

*Перелік наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2022 році
(Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства
освіти і науки України від 06.09.2021 р. №22.1/10-2018)*

*Рівне-Чернівці
16.03.2023*

Науково-практична конференція з міжнародною участю проводиться в межах Всеукраїнської наради голів обласних методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі відповідно до Листа Міністерства освіти і науки України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 06.09.2021 р. №22.1/10-2018.

Рекомендовано методичною радою Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування» (протокол №3 від 25.05.2023).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Юрій САФОНОВ – заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, заслужений діяч науки і техніки.

Микола ХОМЕНКО – заступник директора ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», кандидат педагогічних наук.

Тетяна АНТОНЮК – голова Всеукраїнської спілки обласних (міських) методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, заслужений працівник освіти України, викладач-методист Чернівецького індустріального фахового коледжу.

Іван ХОМ'ЯК – доктор педагогічних наук, професор катедри української мови та літератури Національного університету «Острозька академія», академік Академії наук вищої школи України.

Олена КУЛЬБАБСЬКА – доктор філологічних наук, професор катедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Олена МАЛЕНКО – доктор філологічних наук, професор, завідувач катедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Олена ЗЕЛІНСЬКА – голова ОМО викладачів української мови та літератури закладів фахової передвищої освіти Рівненської області, викладач-методист ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП».

Алла КАБАНЕНКО – викладач-методист ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки Національного авіаційного університету».

Новий науково-освітній простір з огляду підвищення якості підготовки фахівців у закладах вищої та фахової передвищої освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Рівне – Чернівці, 16 березня 2023 р. 302 с.).

Збірник містить тези учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, запланованої в межах Всеукраїнської наради голів обласних методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, що відбулася 16 березня 2023 р. на базі Відокремленого структурного підрозділу «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування».

Збірник розрахований на вчених, викладачів, здобувачів вищої освіти й широкий читачський загал.

Автори несуть повну відповідальність за достовірність викладу матеріалів тез.

Наталія ШАТІЛОВА,
кандидат філологічних наук, доцент
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
n.shatilova@chnu.edu.ua

ФОРМУЛИ ВВІЧЛИВОСТІ ЯК СКЛАДНИК МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ

Анотація. У професіограмі студентів-філологів присутніми є не лише ґрунтовна фахова ерудиція, практичні й методичні навички, але й висока культура мовлення, зокрема ввічливість у професійно-педагогічній комунікації. Знання українського мовленнєвого етикету – важливий складник комплексу професійних знань і вмінь, що виформовують мовнокомунікативну компетентність майбутнього вчителя / викладача української мови і літератури.

Ключові слова: комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення мови, мовнокомунікативна компетентність, мовний етикет, формули ввічливості, професійно-педагогічна комунікація.

Модернізація та стандартизація мовної освіти в Україні, спрямована на формування високоінтелектуальної, національно свідомої, духовно багатого мовної особистості того, хто вивчає рідну мову, увиразнює роль комунікативно-діялісного підходу в підготовці майбутніх філологів. Конкурентоздатність сучасного фахівця детермінують не лише загальна ерудиція, ґрунтовні фахові знання, практичні уміння й методичні навички, але й здатність до ефективної міжособистісної та професійної взаємодії, висока культура мовлення, неодмінним компонентом якої є загальноприйнятий мовний етикет і коректність у відборі мовних засобів.

У пріоритеті вищої школи сьогодення – принцип комунікативно-діялісної спрямованості навчання мови з опертям на активну мовленнєву діяльність, що передбачає опанування різноманітних стратегій і тактик ефективної комунікації, готовність до ситуативного мовлення в різних сферах професійної діяльності [1]. На часі – комунікативно-прагматична переорієнтація методики викладання української мови у вищій школі, націлена на удосконалення професійної мовнокомунікативної компетентності студентів, «формування особистості, яка вільно володіє засобами української мови в будь-якій мовленнєвій ситуації, аргументовано висловлює свої думки, дотримується правил мовленнєвої етики» [2].

Поняття «*мовнокомунікативна компетентність*» Л. Струганець витлумачує як «здатність особистості ефективно використовувати мовні

засоби для виконання комунікативних завдань у різних ситуаціях спілкування» [3, с. 53], виокремлюючи такі її складники: 1) *мовна (лінгвальна) компетентність* – володіння усіма типами норм і комплексом комунікативних ознак літературної мови та вміле використання їх у продукуванні усних і писемних текстів; 2) *соціолінгвальна компетентність* – уміння вибирати та застосовувати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування, якісно реалізовувати в мовній практиці знання особливостей національної культури, специфіки міжкультурного спілкування; 3) *прагматична компетентність* – реалізація інтенцій мовця через вдало обрані мовнокомунікативні стратегії і тактики в певній ситуації спілкування за допомогою найпродуктивніших мовних засобів, навичок переконливого комунікативного впливу. До комплексу професійних знань і вмінь, що виформовують мовнокомунікативну компетентність студентів-філологів, уналежнюємо й дотримання норм мовленнєвого етикету в професійно-педагогічній комунікації.

Комунікативна етика – важливий складник професіограми майбутнього фахівця-філолога, що репрезентує насамперед його обізнаність з етно- і соціально-психологічними еталонами і стереотипами спілкування. Національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях вербалізовано, як відомо, в системі стійких етикетних формул, що їх уживають у ході ввічливого контакту зі співрозмовником (звертання, вітання, прощання, подяки, прохання, вибачення, побажання, запрошення, віншування, згоди, відмови тощо). Знання мовного етикету українців, уміння і навички уживати формули ввічливості при спілкуванні з колегами, здобувачами освіти тощо – якості, які, безперечно, необхідні для майбутньої ефективної професійної діяльності випускників філологічного факультету.

Мовнокомунікативну компетентність студентів як складну інтегральну характеристику особистості майбутнього фахівця виформовують в закладах вищої освіти в ході опанування обов'язкових і вибіркових навчальних дисциплін. Здобувачі освіти філологічного факультету Чернівецького національного університету спеціальності 035 «Філологія (українська мова і література)» мають змогу вивчати специфіку українського мовленнєвого етикету на різних рівнях вищої освіти – першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому).

На першому рівні вищої освіти студенти-бакалаври знайомляться з формулами ввічливості в межах обов'язкових навчальних дисциплін, як-от: «Українська мова за професійним спрямуванням» (теми: «Мовленнєвий етикет як елемент етики професійного спілкування.

Стандартні етикетні ситуації та їхнє мовне оформлення», «Науковий етикет») та «Сучасна українська мова. Синтаксис простого речення» (конструкції мовленнєвого етикету розглядають під час вивчення теми «Реченнєві еквіваленти в синтаксичній системі української мови»). Ознайомлення з комунікативною етикою пропонує і низка передбачених програмою освітніх компонент вільного вибору студента, зокрема: «Сучасна риторична комунікація» (теми: «Культура ведення партнерського діалогу: поведінка, етикет, мовлення», «Важливість мовленнєвого етикету», «Діловий етикет»); «Риторика» (тема «Етикетні формули спілкування»); «Основи лінгвокультурології» (тема «Національно-культурні особливості мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету»).

На другому рівні вищої освіти студенти-магістранти мають змогу обирати освітні компоненти, що поглиблюють знання комунікативної етики, як-от: «Комунікативна лінгвістика і дискурсивно-жанрові реєстри спілкування» (теми: «Комунікативний кодекс та ефективні регулятори мовленнєвої діяльності», «Етнокультурний складник комунікативної поведінки спілкувальників»); «Функціонування одиниць і конструкцій апеляції в українській мові» (теми: «Проблема універсального етикетного найменування адресата мовлення (пошуки, здобутки й перспективи)», «Засоби апеляції з погляду мовленнєвого етикету»); «Комунікативна поведінка в контексті мовно-національних відносин» (теми: «Національні особливості вербальної комунікативної поведінки», «Ввічливість як регулятор комунікативної поведінки», «Національно-культурні особливості мовленнєвого етикету»).

Здобувачам третього рівня вищої освіти в межах вибіркових дисциплін запропоновано теоретично-практичний курс «Український мовленнєвий етикет», що його предметом вивчення є види, форми та специфіка етикетних конструкцій української мови.

Отже, знання національних мовних традицій і комунікативної етики як компонента культури професійно-педагогічної взаємодії – присутній маркер мовнокомунікативної компетентності майбутнього учителя / викладача української мови, готового виконувати соціокультурні функції професії, виявляючи такі якості, як ввічливість, гречність, тактовність, доброзичливість, толерантність. Тож методика навчання української мови в закладах вищої освіти варто спрямовувати на формування культуромовної особистості компетентного фахівця-філолога, активно впроваджуючи комунікативно-діяльнісний підхід та інтерактивні технології навчання.

Список використаних джерел:

1. Кульбаська О. В., Шатілова Н. О. Крок у професію. Методика навчання української мови у вищій школі: навч. посіб. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 384 с.

2. Пентилок М.І. Когнітивно-комунікативна модель удосконалення професійної культуромовної компетентності студентів філологічного профілю. *Наукові записки*. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. Вип. 40. С. 157–162. (Серія «Філологічна»).

3. Струганець Л. Мовнокомунікативна компетентність лідера в освітній галузі (теоретичний ракурс). *Університети і лідер*

Валентина ЮЩЕНКО,

викладач вищої категорії, викладач-методист,
Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж
транспорту та комп'ютерних технологій Національного
університету «Чернігівська політехніка»,
mvalya74@ukr.net

Олена ПОПРУЖНА,

викладач вищої категорії, старший викладач,
Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж
транспорту та комп'ютерних технологій Національного
університету «Чернігівська політехніка»,
olenka9871@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. *Актуальність дослідження полягає в тому, що сьогодні в Україні, як і в усьому світовому освітньому просторі, помітного поширення набули дистанційні технології навчання.*

Ключові слова: *інтернет, дистанційне навчання, відеоурок.*

Ні для кого не секрет, що для сучасної молодої людини наявність смартфона чи іншого гаджета є потребою, продиктованою вимогами сьогодення. Підлітки та старшокласники проводять переважну більшість свого вільного часу у віртуальному світі, спілкуючись із друзями в соціальних мережах, переглядаючи фото, відео, кінофільми та серіали, граючи у віртуальні ігри, слухаючи музику тощо, а часто й під час занять зловживають таким спілкуванням.

Як же сучасний учитель чи викладач може використати потребу студентів у гаджетах на свою користь і перетворити їх на інструмент

